

ב. 'בית מלא פירות מסרתי לך', והלה אומר: איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל – פטור, שאין זה דבר שבמידה (שלמה – דבר המסויים (ריב"א; ריטב"א בשם מכלתא); כסף או כלים – מה כסף שדרכו להימנות, אף כלים. רמב"ן מהמכלתא).
 הוא הדין 'בית עם פירות עד הויו מסרתי לך' והלה אומר 'עד החלון' – אין זה דבר המסויים, כיון שאין ידוע באיזה בית מדובר (עפ"י תוס' ורמב"ן). והרמ"ה חולק, כיון שהתביעה וההודאה בלשון מדה, אע"פ שאין אותה מדה ידועה ממש לב"ד (מובא בריטב"א).
 'בית זה מלא פירות מסרתי לך', לדברי אביי חייב שבועה כיון שאמר לו 'בית זה' טענתו ידועה ומסוימת (וגם הודאתו מסוימת, שהרי הבית ידוע ואפשר לראות כמה נשארו עתה. ריטב"א). ולרבא פטור. תניא כותיה דרבא.

טעמו של רבא, מפני שהגדרת 'מלא' אינה מדויקת, שגם כשחסרה מעט נחשבת 'מלאה', ואין ידוע מה ביניהן. או גם מפני שלא הזכיר מדה בהודאתו במפורש אלא אמר מה שהנחת אתה נוטל (עתוס'). וכן נקטו טעם זה האחרון ר"י בן מגאש רמב"ם (טוען ונטען ד, א-ב) ר"י מלוניל רמב"ן וריטב"א). כללו של דבר: אינו חייב עד שיטעננו התובע מדה ידועה ויודה לו הנתבע שנתן לו מדה ידועה פחותה ממנה, אבל אם אמר לו לא נתת לי כלום במדה אלא זה הוא שנתת לי ואיני יודע מה יש בו – פטור (ר"י בן מגאש).

די בצד אחד של מדה או מנין, כגון 'עשר גפנים טעונות מסרתי לך' והלה אומר 'חמש' – אעפ"י שאין ידוע מה משקלם, יש כאן מדה. וכן 'כור פירות' ו'לתך קטנית' אעפ"י שאין השווי ברור מתוך טענותם (עפ"י רמב"ן).

ג. זה אומר מנורה גדולה וזה אומר קטנה – פטור, שאין זו הודאה ממין הטענה כיון שהם שני חפצים שונים. הלכך אעפ"י שטוענים מדה מסוימת פטור. ואם לא הזכירו מדה פטור אפילו לרבן גמליאל שאינו מצריך הודאה ממין הטענה. וכן אפילו היא מנורה של חוליות שאפשר להקטינה, והרי ההודאה ממין הטענה – אך כיון שלא נקבו מידה פטור, אבל אם אמרו מדה, כגון מנורה של עשר חוליות וזה אומר: של חמש – חייב (עפ"י ר"י מלוניל מאירי ועוד).

ד. זה אומר מנורה בת עשר ליטרין וזה אומר בת חמש – חייב שבועה, כיון ששתי המנורות תבנית אחת להן והויכוח על המשקל, והרי יכול לגררה ולהעמידה על חמש – הרי זו הודאה ממין הטענה.

דפים מג – מד

- פ. א. המלוה את חברו סלע ונתן לו משכון, ואבד המשכון (באופן שהמלוה חייב באחריותו אך לא הפסיד כל חובו). וטוענים המלוה והלווה על שווי המשכון – מה הדין?
 ב. המלוה על המשכון, ואבד המשכון – האם המלוה חייב באחריות המשכון? ואם כן, האם נשארה לו הזכות לתבוע את חובו מהעודף על דמי המשכון, או שמא איבד את חובו לגמרי מאחר ואינו מחזיר המשכון לבעליו?
 א. המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון באופן שהחייב באחריותו, וטוענים על שווי המשכון; אם הנתבע כופר בכל, שאומר: שווי המשכון כשווי החוב ואיני חייב כלום – פטור (אלא נשבע היסת כשאר 'כופר הכל'. ראשונים).

אם נתחייב לו שבועה ממקום אחר, כגון המלוה שצריך לישבע שאינה ברשותו – נשבע בגלגול גם כמה היה שוה (ראשונים עפ"י ב"מ לה).
 ואם הלווה ממאן לישבע ותובע שבועה מן המלוה על השווי ע"י גלגול – יש אומרים שאינו ראוי, שהרי המלוה תבעו ראשון ונזקקים לתביעתו תחילה. ויש חולקים (מובא במאירי).
 ואם הוא מודה במקצת, כגון שאמר המלוה סלע הלויתך עליו ושקל (= חצי סלע) היה שוה, והרי נשאת חייב לי שקל. והלוה אומר: שלשה דינרים היה שוה ואיני חייב אלא דינר (ואינו אומר 'הילך'. ראשונים) – נשבע שבועת 'מודה במקצת'. ולדברי רב אשי פירשו שמקדים המלוה להישבע שאין המשכון ברשותו, שמא אם ישבע השני תחילה, יוציא זה את המשכון.

א. אם הלווה תובעו ברי והמלווה אינו יודע כמה היה שוה המשכון [וכן כל שומר שאבד פקדונו ואינו יודע כמה שוה] – משלם כדברי התובע, כדין המחויב שבועה ואינו יכול לישבע. ואם בא להחרים סתם את הבא ליטול ממנו מה שלא היה לו ליטול – אין מונעים מכך (ר"י בן מגאש).
 ור"י מלונגיל ומאירי כתבו: דוקא אם היה לו למפקיד לידע נחשב מחויב שבועה ואין יכול לישבע, אבל לא בדבר שלא היה לו לידע.

ויש אומרים, דוקא אם מודה שהוא חייב לו פרוטה לכל הפחות – חייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם, אבל בלאו הכי פטור, שאין כאן הודאה בדבר שבמדה (עפ"י רמב"ם מלוה ולוה יג, ד [ויתכן שכן גם דעת הריב"ם. ע' מ"מ]; רמב"ן).

ב. היה תובעו על שק מלא בגדים יקרים, והלה אומר: שמא סיגים היו בו ולא בגדים יקרים – הואיל ומה שתובעו אינו מודה לו, אין כאן חיוב שבועה מעיקרא. ומכל מקום התובע ישבע ויטול כיון שיש כאן דררא דממונא והתובע ברי והנתבע שמא (ער"י בן מגאש – עפ"י הירושלמי).
 ור"י מלונגיל פירש טעם אחר: שכשקבלו הנפקד לקחו סתם וסמך על המפקיד. ויש מפקפקים בזה, שאין כאן הודאה במידה או שאינה ממין התביעה (ערמב"ן ורישב"א. והמאירי כתב שאין כאן חסרון של דבר שאינו במידה מפני שהויכוח על איכות הדבר ולא על כמותו).
 ע"ע פרטים נוספים בב"מ לד-לה.
 היו חלוקים על החוב עצמו, לא על דמי המשכון – ע' להלן מו.

ב. רבי יצחק אומר: בעל-חוב קונה משכון וחייב באחריותו.

דעת בה"ג רי"ף ר"ח רמב"ם תוס' רמב"ן ורשב"א שדינו כשומר-שכר ופטור באונסין (וכ"כ בה"ג ועוד). ואין כן דעת רש"י וראב"ד.
 ודוקא במשכון שלא בשעת הלוואה, אבל משכנו בשעת הלוואה – נחלקו החכמים אם דינו כשומר-חנם או כשומר-שכר (משום המצוה שיש בהלוואה, ואע"פ שמקבל משכון ומשתמש בו, כיון שמנכה לו מן החוב דמי שכירות המשכון, עדיין מצוה היא לדעה זו). ופירשו בגמרא שבוה נחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא.
 ובמלוה בשטר מודה רבי אליעזר שהמשכון באחריות המלוה (לפרש"י, מפני שניתן לשם גביה ולא לזכרון דברים בעלמא. ולפתתוס' מלוה בשטר' היינו משכון שלא בשעת הלוואה).
 ע"ע שיטות וחילוקי דינים בב"מ פא-פב.

באופנים שחייב באחריות המשכון, והמשכון שוויו פחות מדמי החוב, שמואל אומר שהפסיד חובו לגמרי. ואם נתן שני חפצים למשכון ואבד האחד – נחלקו אמוראים האם מפסיד חצי חובו או כנגד מה שאבד

בלבד. וכן נחלקו כשנתן לו כלי חתיכת כסף כמשכון, ואבד הכלי, שמא באופן זה לא הפסיד את חובו אלא כפי שווי הכלי או בהתאם ליחס שבינו ובין חתיכת הכסף, או אף בזה דינו כשני הפצים שוים (ערש"י ותוס' וש"ר כמה אופנים).

לדעת ר"ח ורבנו תם, שמואל אמר רק כשפרש לו שבאיבוד המשכון יפסיד את חובו לגמרי [וקמ"ל דלא הוי אסמכתא], או כשאמר לו משכון זה אע"פ שהוא פחות מדמי החוב – קבלתיו כנגד החוב, אבל במשכון סתם – ודאי לא איבד מעותיו. ולגרסת רש"י (וכן הגרסה לפנינו), שמואל דיבר בסתמא. ונחלקו הראשונים והפוסקים אם הלכה כשמואל אם לאו (ע' בפירוט בב"מ פא-פב).

דף מד

פא. א. שומר אבידה – האם דינו כשומר-חנם או כשומר-שכר?
ב. המלוה את חברו על המשכון, והמשכון שוה פחות מדמי ההלוואה – האם שביעית משמטתו?

א. שומר אבידה, רבה אמר כשומר חנם ורב יוסף אמר כשומר שכר.
 ר"ח פסק כרב יוסף והתוס' פסקו כרבה.

ב. המלוה את חברו על המשכון, ואין המשכון שוה כנגד החוב, לדברי רשב"ג אין שביעית משמטתו ולדברי רבי יהודה הנשיא – משמטת. ורצו לפרש מחלוקתם כלפי סכום ההלוואה העודף על דמי המשכון [ונחלקו בדשמואל, האם המשכון מהוה כעין תשלום על החוב כולו]. ובמסקנא דחו שאפשר לפרש מחלוקתם על הסכום שכנגד המשכון.

הלכה כרשב"ג שאינו משמט. ונחלקו הראשונים האם רק כנגד דמי המשכון אינו משמט (רמב"ם שמיטה ויובל ט, יד) או אף על היתר מדמיו (רא"ש ורישב"א. וע' חו"מ סו, יב).
 כשהמשכון שוה כמו החוב – לדברי הכל אינו משמט (שאין אני קורא בו לא יגש).

דפים מד – מה

פב. אלו הן הנשבעים מתקנת חכמים, המנויין במשנתנו?

השכיר; הנגזל; הנחבל – נשבעים ונוטלים מתקנת חכמים. ולדעת רבי יהודה אין נשבע עד שתהא שם הודאה במקצת מצד הנתבע;
 שכנגדו חשוד על השבועה;

חנוני על פנקסו] – כאשר החנוני אומר ששילם לשליחו של בעל הבית על פיו, כגון לבנו או לפועלו, והללו אומרים לא נטלנו – החנוני נשבע ונוטל מבעל הבית, והפועל נשבע לבעה"ב בפני החנוני שלא נטל (רבא להלן מו: בפרוש דברי רבי). ולבן ננס, לפי גרסא אחת, נוטל החנוני שלא בשבועה. וכשיש ויכוח בין החנוני לאדם אחד על קבלת הסחורה או התשלום – התובע נשבע ונוטל. ולר' יהודה – אין דרך הסוחר לתת סחורתו טרם קיבל מעותיו];

הפוגמת כתובתה (= שנפרעה כבר מקצתה); עד אחד מעידה שהיא פרועה; מנכסים משועבדים; מנכסי יתומים; הנפרעת שלא בפניו; יתומים הבאים לגבות, נשבעין שלא פקדנו אבא וכו' – כל אלו נשבעים ונוטלים.

כל הנשבע ונוטל, אפילו לא יטעון אלא פרוטה אחת – לא יטלנה אלא בשבועה כעין של תורה (רמב"ם שכירות יא, ט).
 אופן נוסף של נשבע ונוטל – להלן מו.